

Ensuring access to the full curriculum

Consultation response form

Your name: The Revd. Canon Edward Evans

Organisation (if applicable): Executive Committee
of WASACRE – Wales Association of Standing
Advisory Councils on Religious Education

e-mail/telephone number:

eevans972@btinternet.com

01656 655511 / 07968 044583

Your address: 15 St Andrews Road, Bridgend,
CF31 1RX

Atebwyd erbyn **28 November 2019**

Question 1 – What implications would there be for learners, parents/carers and schools if all learners were required to receive RE and/or RSE lessons in the new curriculum?

Please use the space below for your comments:

Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb - ni fydd CCYSAGauC yn gwneud sylwadau ar hyn gan nad yw o fewn ein cylch gwaith.

ADDYSG GREFYDDOL

Cyfarfu CCYSAGauC ar 21 Tachwedd 2019. Trafodwyd ymgynghoriad Llywodraeth Cymru yn fanwl. Cytunwyd fod CCYSAGauC yn cefnogi'n llwyr farn ei Phwyllgor Gwaith, a oedd wedi cyfarfod yn flaenorol, ynghylch cynnig Llywodraeth Cymru i gael gwared ar yr hawl i dynnu plant o AG.

Mae CCYSAGauC yn siomedig fod y drafodaeth ar AG ac Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn cael eu trin yn yr un ymgynghoriad pan mae'r materion sy'n ymwneud â nhw yn rhai cymhleth a gwahanol. Gofynnodd CCYSAGauC, ynghyd â sawl mudiad pwysig arall a'r CYSAGau, yn ystod yr adborth i'r Papur Gwyn, am gael cynnal yr ymgynghoriadau ar AG ac ACRh ar wahân.

Mewn egwyddor, mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn cytuno y byddai'n ddelfrydol cael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl pan mae addysgu AG yn wrthrychol, beirniadol ac amblwyfol. Mae goblygiadau sylweddol i ddysgwyr, rhieni/gofalwyr ac ysgolion pe bai hawl rhieni i dynnu eu plant o AG yn cael ei ddiddymu gyda chyflwyno'r cwricwlwm newydd. Fel dywedodd aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC, pe na fu erioed hawl i dynnu'n ôl, yna byddai'n ymddangos yn wiriondeb llwyr ei gyflwyno nawr. Ac os felly, a yw'r gyfraith yn dal i ateb y diben?

Mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn deall mai bwriad Llywodraeth Cymru yw cynnwys pob dysgwr mewn AG. Mae aelodau'r Pwyllgor yn cytuno â Llywodraeth Cymru fod dysgwyr yn llai tebygol o gael addysg foesebol a chyflawni'r Pedwar Diben heb AG. Byddai ysgolion yn colli llawer o gyfleoedd i alluogi dysgwyr i gyflawni'r Pedwar Diben pe bai dysgwyr yn cael eu tynnu'n ôl o'r pwnc.

Yn wir, byddai'n anodd iawn mewn cwricwlwm rhyngddisgyblaethol tynnu dysgwyr yn ôl o AG. Os yw'r hawl yn cael i gadw, yna byddai angen i AG fod yn weladwy. Er enghraifft, pe baech yn astudio'r Diwygiad Protestannaidd mewn hanes ac AG, o ba rannau y byddech chi'n tynnu'r dysgwyr yn ôl? Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn cytuno fod anghysondeb yn y ffaith y gallwch dynnu dysgwyr o bwnc academiaidd fel AG a ddim o bwnc academiaidd arall lle y gall y dysgwyr fod yn edrych ar yr un testun. Rydym yn deall hefyd y dylai dysgwyr gael mynediad i'r cwricwlwm llawn.

Drwy gael gwared ar hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl, mae'n wir nad yw hyn mwyach yn fater ysgol ond yn fater i LIC. Byddai ar ysgolion angen arweiniad ar ddelio â rhieni a gafodd yr hawl hon yn flaenorol. Gallai LIC gael ei herio yn y gyfraith hefyd os na fernir fod cyflwyno addysg mewn ysgolion yn wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol. Yn gyfreithiol, mae'n rhaid i AG fod yn wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol mewn ymarfer yn ogystal â mewn deddfwriaeth er mwyn osgoi heriau cyfreithiol. Mae angen trefn gwyno glir i rieni ei dilyn os nad yw AG dda yn cael ei dysgu.

Hoffai aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC weld gwaredu'r hawl i rieni dynnu eu plant yn ôl yn rhannol o AG gan fod yr hawl hon wedi cael ei defnyddio weithiau am resymau o ragfarn.

Wrth dynnu hawl rhieni, mae rhai pobl yn dadlau y byddai Llywodraeth Cymru yn tynnu cyfrifoldeb eithaf rhieni i addysgu eu plant. Byddai goblygiadau hyn yn ddifrifol i rai rhieni. Mae posibilrwydd y byddai nifer mwy o rieni yn dewis addysgu eu plant yn y cartref o ganlyniad. Gallai LIC gyfyngu ar oblygiadau hyn drwy drafodaeth gyhoeddus, canllawiau i bob rhanddeiliad, dysgu proffesiynol i bawb sydd â rhan mewn addysgu plant – Penaethiaid, Uwch Dîm Rheoli, ymarferwyr, llywodraethwyr, CYSAGau, swyddogion Awdurdodau Lleol, ayb., a chanllawiau ar bolisiau ysgol am AG. Dylai ysgolion roi eu polisi AG yn eu prospectws ac ar eu gwefan.

Parthed: Adran 375(3) o Ddeddf Addysg 1996 sy'n darparu y dylai pob maes llafur cytûn adlewyrchu'r ffaith fod traddodiadau crefyddol ym Mhrydain yn Gristnogol gan mwyaf tra'n cymryd i ystyriaeth ddysgeidiaeth ac arferion y prif draddodiadau crefyddol eraill a gynrychiolir ym Mhrydain. – Nid yw'n amlwg i aelodau'r Pwyllgor ai bwriad Llywodraeth Cymru yw cadw Adran 375 (3) o fewn y ddeddfwriaeth. Os cedwir hyn yn y gyfraith a bod AG yn aros yn 'Gristnogol gan mwyaf' sut all hi hefyd fod yn wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol a sut, felly allwch chi gael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl? Y perygl yma yw y bydd y ddeddfwriaeth yn gwrth-ddweud ei hun. Fodd bynnag, nid yw LIC wedi ymgynghori'n agored ar yr agwedd hon o'r ddeddfwriaeth er mwyn rhoi llais i'r cyhoedd ar a ddylid cadw neu dynnu Adran 375(3). Ar ben hynny, mae angen gwneud y ddeddfwriaeth yn addas i'r dyfodol. Ar hyn o bryd mae'r TGAU yn 50% Cristnogol er enghraifft, ond, pe bai'r ffigyrau'n parhau i fynd i lawr, yna gall y datganiad 'yn Gristnogol gan mwyaf' beidio â bod yn gywir mwyach. Dylid ystyried hefyd yr iaith sydd o amgylch y term 'y prif draddodiadau crefyddol a gynrychiolir ym Mhrydain' – a fydd hyn yn dal i fod yn briodol i'r cwricwlwm newydd? Beth a olygwn gan amlblwyfol yn y cwricwlwm newydd? Gall cwestiynau fel Pa grefyddau ddylai gael eu hastudio gael eu tybio a'u casglu. Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn awgrymu nad yw'r iaith hon yn gynhwysol ac na fyddai'n arwain at AG wrthrychol, feirniadol ac amlblwyfol. Os felly mae gan hyn oblygiadau ar gael gwared ar hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl o AG.

Mae angen cael sgwrs ystyrlon gyda rhieni i lansio'r hawl hwn i dynnu'n ôl ac i gynnal y ddealltwriaeth flwyddyn ar ôl blwyddyn. Dylai fod hyfforddiant i benaethiaid i'w galluogi i ddelio â hyn. Dylai CYSAGau fod yn gallu cynghori ar hyn a dylent ymgysylltu â'u cymunedau. Yr unig ffordd y gallai hyn ddigwydd yw trwy gael ymgynghorwyr proffesiynol i GYSAGau o fewn awdurdodau lleol.

Mae'r problemau o ran hawl rhieni i dynnu plant o AG yn wahanol iawn mewn ysgolion Ffydd i'r rhai mewn ysgolion cymunedol. Mae hyn yn ei gwneud yn anodd

tynnu'r hawl i dynnu'n ôl yn llwyr. Dylai'r cwricwlwm newydd fod yn gynhwysol a dylai meysydd llafur ysgolion Ffydd roi 'sylw dyledus' i Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Fodd bynnag, bydd AG yn dal i gael ei dysgu mewn ffordd enwadol. Gan fod llawer o ysgolion Ffydd yn cael eu cyllido gan y wladwriaeth ac felly, y trethdalwr sy'n talu amdanynt, mae gan unrhyw un hawl i anfon eu plentyn yno p'un ai eu bod yn dilyn y ffydd arbennig honno ai peidio. Felly, mae llawer o blant yn eu cael eu hunain mewn ysgolion Ffydd am nifer o resymau, e.e. dyma'r ysgol agosaf yn ddaearyddol, am resymau cymdeithasol, ayb. Mae'n iawn, felly, fod rhieni'r plant hyn yn cadw'r hawl i dynnu eu plant yn ôl o AG enwadol, AG nad yw'n wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol, yn eu barn nhw. Dylai fod cydraddoldeb o dan y gyfraith i grefyddau ac i ddysgwyr y dylid ystyried eu barn bersonol beth bynnag fo'u crefydd neu gred. Os yw'r hawl i dynnu'n ôl yn cael ei diddymu, bydd adwaith gan bobl oherwydd camddealltwriaeth yn y gymdeithas ynglŷn â beth yw AG. Gallai hyn gael goblygiadau i deuluoedd, e.e. nifer o deuluoedd Tystion Jehofa.

20. Goblygiad – Mae gan Gymru gwricwlwm cenedlaethol gorfodol a maes llafur y cytunwyd arno'n lleol. Mae Llywodraeth Cymru wedi mynd i'r afael â'r tyniant posibl hwn yn y Papur Gwyn drwy gynnig fod Cynadleddau Maes Llafur Cytûn yn rhoi sylw dyledus i Faes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau. Fodd bynnag, pe bai CYSAG yn penderfynu peidio â mabwysiadu neu addasu'r Fframwaith AG fel y Maes Llafur Cytûn, a fyddai modd cael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl? Sut byddai LIC yn sicrhau fod rhieni'n gwybod sut byddai'r Cwricwlwm AG yn edrych o dan yr amgylchiadau hynny? Mae'r Pwyllgor Gwaith yn awgrymu y byddai'n bwysicach cael gwared ar gymal Adran 365(3) er mwyn sicrhau fod Meysydd Llafur Cytûn yn wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol. Dyma reswm ychwanegol pam fod angen cefnogaeth ymgynghorol broffesiynol i Feysydd Llafur Cytûn, ac er mwyn bod yn atebol, ni ddylai'r gefnogaeth hon gael ei phrynu i mewn gan gwmnïau/cyrff allanol gan ALLau neu gonsortia rhanbarthol. Mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn llwyr gefnogi pennu AG yn lleol. Mae hyn yn unol ag egwyddorion sybsidiaredd. Mae CYSAGauC yn cymryd eu rôl a'u cyfrifoldebau o ddifrif. Oni bo AG yn cael ei werthfawrogi a'i gefnogi gan ALLau a'r Consortia, yna mae egwyddor sybsidiaredd ei hun yn rhwystr i gael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl.

Ar hyn o bryd mae'r hawl i dynnu'n ôl hefyd yn cynnwys hawl yr athro i dynnu'n ôl o ddysgu AG. Nid yw Llywodraeth Cymru wedi mynd i'r afael â hyn yn yr ymgynghoriad er bod CCYSAGauC a chyrrff eraill wedi tynnu sylw at hyn yn eu hymatebion i'r ymgynghoriad ar y Papur Gwyn. A yw Llywodraeth Cymru yn bwriadu ymgynghori ar y mater hwn? A yw LIC yn bwriadu tynnu'r hawl hwn oddi wrth athrawon? Mae hyn yn bwysig iawn yn y cwricwlwm newydd gan ei bod yn bosibl iawn y bydd AG yn cael ei dysgu gan fwy o athrawon heb fod yn arbenigwyr mewn Cwricwlwm Dyniaethau. Gall rhai athrawon deimlo fod dysgu AG yn gwrthdaro â'u ffydd, cred neu fydolwg personol. Ac, os cedwir y ddeddfwriaeth hon, yna gallai fod yn fwy anodd cael gwared ar hawl rheini i dynnu eu plant yn ôl.

Question 2 – What support, information and guidance would be needed if this approach was adopted?

Please use the space below for your comments:

Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn teimlo y dylid ei gwneud yn hollol glir fod y cynnig i gael gwared ar hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl yn ymwneud ag AG ac nid o Addoli ar y Cyd.

Mae camddealltwriaeth ymhlith y cyhoedd ac mewn rhai ysgolion ynghylch natur AG ac mae angen sgwrs gyhoeddus fel bod rhieni'n gwybod mwy am pam y tynnwyd yr hawl hwn i ffwrdd ac am natur AG yn y cwricwlwm newydd. Mae'n bosibl iawn y bydd gwrthwynebiadau fod dysgwyr yn gorfod cymryd rhan mewn rhai gweithgareddau,

e.e. mae rhai rhieni'n poeni am eu plant yn cymryd rhan mewn myfyrdod, neu ioga, neu brosiectau Celfyddydau Mynegiannol sydd â thema grefyddol. Mae angen mynediad at ganllawiau, dysgu proffesiynol a chymorth ymgynghorol fel y gall penaethiaid reoli sefyllfaoedd fel hyn yn y ffordd orau p'un ai bod yr hawl i dynnu'n ôl yn cael ei gadw neu ei dynnu.

Os penderfynir cael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl i bob dysgwr o fis Medi 2022 mae angen arweiniad i ysgolion a phenaethiaid ar y ffordd orau o reoli ail-integreiddio disgyblion sydd ar hyn o bryd yn cael eu tynnu'n ôl. Pa ddull bynnag a gymerir, bydd angen cymorth i benaethiaid o ran canllawiau ymarferol gan LIC ar gyfer delio â'r trawsnewid. Yn ychwanegol, mae'n bosibl y bydd gan rieni yn y dyfodol bryderon am AG neu am yr hyn mae eu plant yn cael ei ddysgu mewn AG. Mae rhannu gwybodaeth gyda rhieni am yr hyn sy'n cael ei ddysgu yn hanfodol, yn enwedig gan fod y cwricwlwm hwn yn seiliedig ar egwyddor sybsidiaredd. Mae rheswm arall pam fod arweiniad a chynghor yn hanfodol. Gall fod angen cryfhau rôl y CYSAG lleol. Mae'r diffyg gwasanaethau cynghori i AG a ChYSAGau yn broblem o ystyried y sensitifrwydd y mae'n rhaid i'r pwnc ddelio ag ef a'r angen pendant am Ddysgu Proffesiynol da ar gyfer AG. Os na fydd hawl i dynnu'n ôl, mae'n rhaid i LIC gael ei gweld yn gwneud popeth o fewn ei gallu i osgoi ymgyfreithiad ac mae angen amddiffyn ymarferwyr drwy roi hyfforddiant arbenigol pwnc benodol iddyn nhw fel eu bod yn hyderus i gyflwyno AG wrthrychol, feirniadol ac amlblwyfol. Ni ddylai ymarferwyr fod yn byw mewn ofn gwneud camgymeriadau wrth gyflwyno'r pwnc.

Question 3 – Our proposal is that parents/carers should not be able to prevent their child from having RE or RSE lessons. This will be rolled out from September 2022, for all primary age learners and learners in Year 7 in secondary school (with additional year groups being added each year).

Should the ability of parents/carers to prevent their child from receiving RE and RSE lessons also be stopped under the old curriculum from September 2022? (This would only have implications for learners in Years 8–11 in 2022, Years 9–11 in 2023, and so on.)

Yes	☒	No	☐	Not sure	☐
-----	-------------------------------------	----	--------------------------	----------	--------------------------

Why do you think that?

Os yw Llywodraeth Cymru'n dadlau fod peidio â chaniatáu mynediad llawn i bob dysgwr i gwricwlwm eang a chytbwys yn fater cydraddoldeb, yna mae'n ymddangos yn rhesymegol y dylai pob dysgwr gael cydraddoldeb yr un pryd. Yn gyfreithiol, dylai'r cwricwlwm AG presennol hefyd fod yn wrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol. Mae'n gwneud synnwyr felly y dylai cydraddoldeb fod yn weithredol o fewn y cwricwlwm presennol a'r un newydd. Gallai cael gwared yn raddol ar yr hawl i dynnu'n ôl danseilio'r meddylfryd y tu ôl i'r newidiadau arfaethedig i ddeddfwriaeth gan y byddai hyn yn gwahaniaethu yn erbyn dysgwyr ym mlynnyddoedd 8-11 na fyddai'n cael mynediad at y cwricwlwm llawn.

Ar y llaw arall, byddai cael gwared yn raddol yn ei gwneud yn llai heriol i benaethiaid. Ni fyddai angen iddyn nhw gael y sgwrs hon, a'r gwrthdaro posibl, gyda rhieni'r plant hynny sydd ar hyn o bryd yn cael eu tynnu'n ôl o AG am ail-integreiddio. Pa bynnag lwybr y mae LIC yn dymuno'i gymryd, mae angen cynllun gweithredu eglur wrth roi'r cwricwlwm newydd ar waith a thu hwnt. I rieni, mae angen trafodaeth gydag ysgolion, gweithdrefnau cwyno, ayb. Mae angen cael dogfen/polisi yn barod a hyfforddiant ymlaen llaw yn gosod allan canllawiau clir. Mae angen hefyd cael disgrifiad clir o'r hyn sy'n cael ei ddysgu a pham mae'n cael ei ddysgu fel ei bod yn amlwg nad oes angen tynnu'n ôl o AG. Mae'n bosibl y gallai ymgynghorwyr CYSAG, CCYSAGauC a PYCAG helpu Llywodraeth Cymru i baratoi'r canllawiau angenrheidiol.

Question 4 – What is an appropriate name for ‘religious education’, to accurately reflect the broader scope proposed in for the new curriculum?

No change	☐	Religion, values and ethics	☐	Religions and worldviews	☐	Other (please specify)	☒
-----------	--------------------------	-----------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	------------------------	-------------------------------------

Other (please specify): **RELIGION AND WORLDVIEWS**

Reasons for your choice:

Mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn cytuno, os yw Addysg Grefyddol yn newid ei enw, yna dylai fod yn **CREFYDD A BYDOLYDON** fel yr amlinellwyd yn Adroddiad Terfynol y Comisiwn ar Addysg Grefyddol yn Lloegr, lle mae'r enw'n ymddangos gyntaf. Bu comisiynwyr y ddogfen hon, yn ysgolheigion blaenllaw ac arbenigwyr ym maes Addysg Grefyddol, ym meddwl yn hir ac yn galed cyn argymhell yr enw hwn. Mae CCYSAGauC yn gwerthfawrogi'n llwyr y bwriadau da y tu ôl i gynnig LIC i newid enw'r pwnc. Serch hynny, mae gan aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC bryderon mawr am yr enw y mae LIC yn ei ffafrio. Mae ychwanegu 'au' yn newid natur yr enw yn sylweddol ac nid yw'n adlewyrchu natur y pwnc yn foddhaol, yn enwedig fel y'i bwriadwyd o fewn y cwricwlwm newydd. Mae'r term Crefyddau yn awgrymu cynnwys a byddai'n arwain at y cwestiwn: Pa grefyddau ddylem ni eu hastudio? Mae potensial i fod yn rhanedig yma felly. Nid yw chwaith yn unol â dull gwrthrychol, beirniadol ac amlblwyfol o gyflwyno AG.

Mae'r term Crefydd yn gysyniad lefel uchel, trosfwaol a byddai'n cyd-fynd yn well â'r Cwricwlwm i Gymru 2022 sy'n cael ei yrru gan gysyniadau. Mae angen i ddysgwyr ddeall categori cysyniadol 'crefydd' yn ogystal â chysyniadau eraill fel 'seciwlaredd', 'seciwlariaeth' ac 'ysbrydolrwydd'. Bydd deall tarddiadau a defnyddiau'r cysyniad 'crefydd' yn help i oleuo trafodaethau yn yr astudiaeth o grefydd. Bydd yn galluogi'r dysgwyr i adeiladau dealltwriaeth gymesur o grefydd fel grym sy'n ffurfio cymdeithas. Mae AG yn faes astudiaeth amlddisgyblaethol ac mae'n hanfodol fod yr enw newydd yn adlewyrchu hyn. Yn ein barn ni, dim ond yr enw Crefydd a Bydolygon sy'n gwneud hyn. Mae'n parhau i ganiatáu astudiaeth o gysyniad am grefydd fel y mae'n cael ei archwilio ar hyn o bryd yn athroniaeth crefydd, cymdeithaseg crefydd, crefydd a moeseg, seicoleg crefydd, crefydd a gwleidyddiaeth, crefydd a'r wladwriaeth, ac yn y blaen.

Mae'n bwysig cynnwys y term Bydolwg yn yr enw gan mai bydolwg yw ffordd rhywun o ddeall, profi ac ymgysylltu â'r byd. Mae hyn yn cynnwys sut mae rhywun yn deall natur realiti a'u lle nhw eu hunain yn y byd. Mae bydolwg rhywun yn debyg o ddylanwadu a chael ei ddylanwadu gan eu credoau, gwerthoedd, ymddygiadau, profiadau, hunaniaethau ac ymrwymadau. Wrth archwilio bydolygon byddai dysgwyr yn archwilio eu bydolygon eu hunain ac eraill yn ogystal â'r bydolygon sefydliadol ar rennir gan grwpiau, mudiadau neu sefydliadau. Mae'r rhain yn cynnwys bydolygon crefyddol ac anghrefyddol. Mae iaith bydolygon yn ein helpu i symud i ffwrdd o wahaniad rhwng y crefyddol a'r digrefydd. Mae'n cydnabod fod bydolygon anghrefyddol yn tynnu ar etifeddiaeth rhai crefyddol, ac fel arall. Bydd deall bydolygon fel hyn yn galluogi dysgwyr i ymgysylltu â'r gymdeithas amlblwyfol yr ydym yn byw ynddi a'i gwerthfawrogi. Mae CCYSAGauC yn awgrymu mai'r enw **CREFYDD A BYDOLYDON** sy'n disgrifio orau natur AG yn y cwricwlwm newydd.

Barn Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yw bod yr enw Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg a awgrymwyd yn anfoddhaol, gan nad yw'n caniatáu ar gyfer astudio bydolygon personol a sefydliadol. Ar ben hynny, mae gwerthoedd a moeseg yn gyfrifoldeb ar bob pwnc a phob ymarferydd i alluogi dysgwyr i weithio tuag at y Pedwar Diben. Nid cyfrifoldeb yr athro AG yn unig yw datblygu gwerthoedd a moeseg.

23. Un gair ac nid dau yw Bydolygon, neu air â chysylltnod fel mae'n ymddangos weithiau yn y ddogfen ymgynghori. Mae'n hollbwysig fod hyn yn gyson yn holl ddogfennau LIC yn cynnwys Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau lle mae'n ymddangos fel dau air.

Mae'r cyfieithiad Cymraeg 'Crefyddau a Bydolygon' yn codi problemau gan nad yw'r ystyr yn adlewyrchu ystyr 'Worldviews' yn Saesneg. Mae'n awgrymu golygfa naturiol yn fwy na barn a safbwyntiau fel y bwriedir yn y defnydd Saesneg o'r term Worldviews. Hefyd, nid yw'r term 'bydolygon' erioed wedi cael ei ddefnyddio mewn Addysg Grefyddol mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg. Enw mwy addas fyddai 'Crefydd a safbwyntiau byd eang' a fyddai'n adlewyrchu dealltwriaeth o'r enw Saesneg yn well.

Cyfarfu CCYSAGauC ar 21 Tachwedd 2019 lle trafodwyd ymgynghoriad Llywodraeth Cymru yn faith. Roedd barn y cynrychiolwyr CYSAG oedd yn bresennol yn y cyfarfod yn rhanedig. Roedd hanner yn ffafrio cadw'r enw presennol Addysg Grefyddol a byddai hanner yn hoffi gweld newid yr enw i CREFYDD A BYDOLYDON. Cynigiwyd enwau eraill i'r pwnc ond ni chawsant gymaint o gefnogaeth. Hoffai cyfarfod y Gymdeithas dynnu sylw at yr anawsterau wrth gyfieithu'r term Worldviews i'r Gymraeg fel y nodwyd uchod. Hoffent hefyd dynnu sylw at yr anhawster mewn cyfieithu terminoleg arall sy'n benodol i'r pwnc ynghyd â geiriau sy'n effeithio ar natur AG yn cynnwys y term 'amblwyfol'. Awgrymwyd y dylai arbenigwr AG Cymraeg ei iaith gymryd rhan mewn golygu Fframawith AG a MDaPh y Dyniaethau.

Question 5 – We would like to know your views on the effects that not including a right to withdraw in the new curriculum would have on the Welsh language, specifically on:

- i) opportunities for people to use Welsh
- ii) treating the Welsh language no less favourably than the English language.

What effects do you think there would be? How could positive effects be increased, or negative effects be mitigated?

Supporting comments

Ni ddylai fod unrhyw effeithiau negyddol ar yr iaith Gymraeg pe bai'r cynnig hwn yn cael ei weithredu.

Question 6 – Please also explain how you believe the proposed plan could be formulated or changed so as to have:

- i) positive effects or increased positive effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language
- ii) no adverse effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language.

Supporting comments

Ceir llawer o gyfleoedd cadarnhaol i ddatblygu'r iaith Gymraeg mewn Addysg Grefyddol.

Dylid cael cydraddoldeb i AG a Chymraeg fel pynciau statudol ar y cwricwlwm. Cadarnhawyd hyn yn ystod y cyfarfodydd Cynllunio'r Dyniaethau a gynhaliwyd rhwng Llywodraeth Cymru a CCYSAGauC yn ystod y broses datblygu'r cwricwlwm. Sut bydd

LIC yn sicrhau cydraddoldeb? Yn yr un ffordd na ddylai'r cynigion newydd gael effaith negyddol ar yr iaith Gymraeg, ni ddylent chwaith gael effaith negyddol ar AG.

Question 7 – We have asked a number of specific questions. If you have any related issues which we have not specifically addressed, please use this space to report them.

Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn gwerthfawrogi'r gefnogaeth a roddwyd gan Lywodraeth Cymru i GYSAGau ac AG yn ystod y cyfnod cynllunio'r cwricwlwm. Mae CCYSAGauC yn cydnabod fod llawer iawn o gydweithio wedi digwydd ac yn gwerthfawrogi'r cyfle a gafodd i gymryd rhan yn yr ymgynghoriadau niferus a gynhaliwyd.

Mae'r Pwyllgor Gwaith yn cytuno gyda'r Gweinidog y dylai pob dysgwr gael cwricwlwm eang a chytbwys. Hoffem dynnu sylw at y ffaith fod rhagair y Gweinidog yn cyfeirio ar 'fframwaith' ac nid 'fframweithiau' i AG ac Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Yn ein tyb ni, mae'n ddryslyd cyfeirio at un fframwaith ar gyfer y ddau bwnc.

Dymunwn wneud y pwyntiau ychwanegol canlynol mewn cysylltiad â'r cynnig:

19. Rydym yn cytuno fod gan AG le canolog mewn gwireddu'r Pedwar Diben ac yn awgrymu fod angen addysgu proffesiynol er mwyn sicrhau fod AG o ansawdd uchel yn cael ei chynnwys yn y Cwricwlwm. Awgrymwn y bydd angen cymorth ar ysgolion i archwilio sut mae AG yn cymryd ei lle yn y cwricwlwm Dyniaethau, gan ei bod yn eistedd y tu allan i'r cwricwlwm ar hyn o bryd. Os yw pob dysgwr yn mynd i gyflawni'r Pedwar Diben mae hyn yn hanfodol, gan ei fod yn wasanaeth cynghorol arbenigol.

Awgrymwn fod Llywodraeth Cymru yn ehangu a chryfhau rôl CYSAG gan mai swyddogaeth CYSAG yw cynghori'r ALI a'i ysgolion wrth ddelio â chwynion a'r trefniadau ynghlwm â nhw. Mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGuC yn daer eisiau tynnu sylw mai dyma rôl CYSAG ac os yw Estyn a'r consortia rhanbarthol i gael rôl yn y dyfodol, yna mae angen cael trafodaeth a chytundeb am weledigaeth gyffredin o sut bydd hyn yn edrych mewn ymarfer er mwyn osgoi dryswch.

22. Mae'n bwysig fod geiriad y frawddeg hon yn stopio ar ôl 'mae AG yn ystyried bydolygon anghrefyddol'. Yn sicr ni ddylai ddatgan 'sy'n ddigon tebyg i grefyddau (er enghraifft, dyneiddiaeth)' gan y gallai hyn awgrymu i ymarferwyr eu bod yn cael eu gwahardd rhag archwilio a thrafod cysyniadau fel seciwlariaeth ac anffyddiaeth, ayb. Mewn cymdeithas amrywiol mae'n hollbwysig fod pob cred/bydolwg yn agored i'w trafod. Mae hyn yn ailadrodd yr un pwynt a wnaethom mewn ymateb i'r Papur Gwyn. Byddai aelodau Pwyllgor Gwaith CCYASGau yn hapus i drafod hyn gyda LIC.

23. Un gair yw Bydolygon ac nid dau, neu air â chysylltnod fel sy'n digwydd weithiau yn yddogfen ymgynghori. Mae'n hollbwysig fod hyn yn gyson ym mhob un o ddogfennau LIC yn cynnwys MDaPh y Dyniaethau lle mae'n ymddangos fel dau air.

31 - Mae Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn cytuno y byddai cael gwared ar hawl rhieni i dynnu eu plant yn ôl o AG yn cefnogi'r agwedd ryngddisgyblaethol yn y cwricwlwm newydd.

Cynigion

33. Sut bydd ymarferwyr yn sicrhau priodoldeb datblygiadol? Mae angen gwasanaeth cynghori ar y pwnc a Dysgu Proffesiynol i gefnogi athrawon ac ymarferwyr. Er enghraifft, ar hyn o bryd mae rhywfaint o gynnwys TGAU AG yn cael ei ddysgu ym mlynnyddoedd 8 a 9 ac mae weithiau'n amhriodol. Mae hyn yn digwydd oherwydd bod mesurau perfformiad yn annog ysgolion i ddysgu cyrsiau yn gynt ac yn gynt. Nid yw hyn yn addas yn ddatblygiadol o gwbl a dylid ei osgoi ar bob cyfrif yn y cwricwlwm newydd. Dylai iechyd a lles dysgwyr gael blaenoriaeth dros fesurau perfformiad neu unrhyw reswm arall pam mae'r addysgu datblygiadol amhriodol hyn yn digwydd. Gallai gwasanaeth cynghori sy'n gysylltiedig â CHYSAGau a'r consortia rhanbarthol sicrhau hyn.

38. Gan fod yr hawl i dynnu'n ôl yn fater llywodraeth, byddai unrhyw ganllawiau a Dysgu Proffesiynol a gefnogir gan LIC yn cynnig cysondeb, difrifoldeb a chymorth i benaethiaid. Dylai rôl CYSAGau gael ei chryfhau i helpu LIC i fonitro AG.

39. Mae CCYSAGauC yn cytuno ag awgrymiadau LIC ar y pwynt hwn. Sut ydym ni'n mynd i sicrhau darpariaeth AG o safon uchel sydd yn briodol i ddatblygiad? Mae AG yn cael ei phennu'n lleol a dylai rôl CYSAGau gael ei chryfhau i gyflawni Dysgu Proffesiynol effeithiol.

40. Cytunwn nad yw'r hawl i dynnu'n ôl yn feganwaith priodol i ddelio ag AG o safon isel a bod dulliau mwy addas i sicrhau hyn. Cytunwn y byddai angen Dysgu Proffesiynol. Fodd bynnag, mae yna fwlch mewn arbenigedd o fewn y consortia rhanbarthol ac anghysondeb mewn diwylliant rhwng consortia. Mae rhai consortia yn gefnogol iawn i AG ac yn gwneud newidiadau i ffyrdd o weithio i sicrhau fod yr ysgolion yn eu rhanbarth yn gallu cyrchu cefnogaeth ymgynghorol drwy'r consortia ac nid drwy'r ALI yn unig. Serch hynny, mae rhai o'r consortia yn meddwl fod y cyfrifoldeb dros AG yn gorwedd yn llwyr gyda'r Awdurdod Lleol. Barn Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yw y dylai'r rhanddeiliaid i gyd weithio gyda'i gilydd i sicrhau fod AG o ansawdd uchel yn digwydd mewn ysgolion drwy Gymru. Fodd bynnag, os bydd rhan gan y consortia i chwarae yn y dyfodol, yna ni ddylid tanseilio rôl CYSAGau. Mae angen datblygu proses gyson yn genedlaethol lle gall ALIau, CYSAGau a'r consortia weithio gyda'i gilydd. Ar hyn o bryd nid yw rhai consortia yn cyfathrebu â CHYSAGau na'n gofyn am gyngor CCYSAGauC e.e. gofyn am gyngor ynglŷn â phenodi cymorth ymgynghorol proffesiynol i GYSAGau. Yn bryderus iawn, mae Cymru wedi gweld dirywiad cyflym mewn arbenigedd ymgynghorol AG yn y blynyddoedd diwethaf oherwydd y diffyg cyfathrebu hwn.

41. Par "byddai'r sylw ar addysgu a dysgu sy'n ddatblygiadol addas a diwylliannol sensitif; a'r pwyslais ar ymgysylltu â chymunedau a chydabod ac ymateb i gefndir dysgwyr wrth drafod y pynciau hyn, yn darparu mesurau diogelwch priodol i rieni." Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn credu fod gan AG dda y potensial i annog cydlyniant cymunedol. Er mwyn i'r addysgu diwylliannol sensitif ayb, ddigwydd yna mae angen i ymarferwyr, Uwch Dimau Rheoli, ysgolion, llywodraethwyr, CYSAGau, ymgynghorwyr consortia ayb fod yn hyderus yn beth a sut sydd i'w gyflwyno fel nad yw hyn o bosibl yn tanseilio cydlyniant cymunedol. Bydd angen hyfforddiant i bawb yn awr ac yn barhaus yn y dyfodol i sicrhau hyn.

42. Mae aelodau Pwyllgor Gwaith CCYSAGauC yn cytuno â'r pwyntiau sydd yma i gyd.

43. Bydd rhieni'n pryderu fod plant yn cael eu gwarchod ac mae angen diogelu plant rhag AG nad yw'n cael ei dysgu mewn ffordd wrthrychol, feirniadol ac amlblwyfol.

Mae Llywodraeth Cymru yn cynnig newid y ffordd yr ydym yn rhyngweithio am y pwnc hwn. Felly, bydd ar LIC angen gweithdrefn i'w dilyn i ddelio â'r newidiadau hyn a pheidio â gadael i benaethiaid ddelio â hyn ar eu pennau eu hunain.

Mae CCYSAGauC yn fodlon cefnogi Llywodraeth Cymru i ystyried goblygiadau cael gwared ar yr hawl i dynnu'n ôl. Mae CYSAGau a CCYSAGauC mewn sefyllfa i'ch helpu gyda hyn. Gallai CYSAGau fod yn rhan o'r ateb i'r goblygiadau y gellir eu hwynebu drwy'r newid hwn i'r ddeddfwriaeth.

